

AZ ELTE NEVELÉSTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLÁJÁBAN LEFOLYTATOTT KOMPLEX VIZSGÁK TARTALMA ÉS MENETE

PREAMBULUM

Az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájában lefolytatott komplex vizsgák tartalma és menete az alábbi dokumentumokban megfogalmazottakra épül:

- (1) az Nftv 72. § (5) bekezdése (1. melléklet);
- (2) a 2016. IX.1.-től hatályos 387/2012. (XII. 19.) Korm. rendelet (a doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról) 12/A. §15 (1)-(5) pontja (2. melléklet);
- (3) az Országos Doktori Tanácsnak a komplex vizsga általános elveiről és szabályairól szóló dokumentuma (3. melléklet);
- (4) az ELTE SZMSZ II. kötete, a Hallgatói Követelményrendszer 6. mellékletében szereplő Doktori Szabályzat; valamint
- (5) annak 6/4. sz. melléklete: A Pedagógiai és Pszichológiai Kar Doktori Szabályzata.

A KOMPLEX VIZSGA CÉLJA

A komplex vizsga célja a doktorandusz elméleti felkészültségének, valamint doktori kutatásában történt tudományos előrehaladásának a felmérése.

A KOMPLEX VIZSGA LETÉTELÉNEK MÓDJA ÉS NYELVE

A komplex vizsgát nyilvánosan, bizottság előtt kell letenni, magyar vagy angol nyelven.

A VIZSGABIZOTTSÁG:

A vizsgabizottság összetételéről – az illetékes program vezetőjének javaslatára – a Doktori Iskola Tanácsa (DIT) dönt, majd e döntést a kar Pedagógiai és Pszichológiai Doktori Tanácsa hagyja jóvá. A vizsgabizottság legalább három tagból áll, a tagok legalább egyharmada nem áll foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban az ELTE-vel. A vizsgabizottság elnöke az Egyetem egyetemi tanára *vagy* professor emeritusa *vagy* kutatóprofesszora *vagy* habilitált egyetemi docens lehet. A vizsgabizottság valamennyi tagja tudományos fokozattal rendelkezik. A vizsgabizottságnak nem tagja a doktorandusz (előzetesen benyújtott és értékelt) kutatási tervének két bírálója, de a jelenlétük ajánlott a vizsgán. A bizottságnak nem lehet tagja a vizsgázó témavezetője, de a vizsgán jelen lehet. A vizsgabizottságba póttagot is jelölni kell.

A bizottság a vizsga előtt legalább egy héttel megkapja a következő dokumentumokat tájékozódás céljából:

- amennyiben tételsor alapján történik, a vizsgázó által az elméleti részhez választott két témakör tételsorát és az ahhoz kapcsolódó kötelező olvasmányok jegyzékét;
- a vizsgázó kutatási tervét;
- a kutatási tervről készült bírálatokat.

A KUTATÁSI TERV BÍRÁLÓI

A kutatási tervet a témavezető mellett a szakterület két, a doktori iskola kutatómódszertani moduljának vezetője által, a doktori programok vezetőjével (vagy tanulmányi vezetőjével)

történt előzetes egyeztetés alapján felkért szakértő oktató bírálja el, akik egyike lehetőség szerint nem áll foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban az ELTE-vel.

A KUTATÁSI TERV BÍRÁLATÁNAK CÉLJA ÉS FŐ SZEMPONTJAI

A bírálat célja annak biztosítása, hogy a Doktori Iskola által gondozott témákban mind elméleti, mind kutatómódszertani szempontból magas színvonalú – a nemzetközi kutatási térben is versenyképes – kutatás szülessen, valamint annak megakadályozása, hogy a kutatásban olyan módszertani probléma merüljön fel, amely megkérdőjelezheti annak létjogosultságát vagy eredményeit. Ennek megfelelően a bírálók a kutatási tervről az alábbi szempontok mentén, szöveges értékelést készítenek:

- általános benyomás (világos/egyértelmű-e a kutatás terve, megvalósítható-e a kutatás stb.),
- a kutatási téma relevanciája (egyértelműen rámutat-e arra a hiányra az eddig kutatásokban, amelyet pótolni kíván, tartalmaz-e újszerűséget),
- a kutatás célja (világos-e, elég precíz-e a megfogalmazása, megfelelően fókuszált-e stb.),
- elméleti háttér (kulcsfogalmak meghatározása, kitér-e minden, a kutatás témája és céljai szempontjából releváns területre, megfelelően alátámasztja-e a vizsgálat indokoltságát stb.),
- kutatási kérdések (összhangban állnak-e a kutatás céljaival, megfelelően tömör és pontos-e a megfogalmazásuk stb.),
- a kutatás módszertani háttere (megfelel-e a választott kutatási paradigma és módszerek a kutatás céljainak, kielégítő részletességgel mutatja-e be a kutatást, biztosítja-e a megbízhatóságot, hitelességet/validitást és a megismételhetőséget stb.),
- a kutatási terv felépítése (követi-e a kutatási tervek szerkezeti felépítésére vonatkozó tudományos előírásokat, logikusan szerkesztett-e stb.),
- hivatkozások rendszere (követi-e a Doktori Iskola és az illetékes doktori programnak a hivatkozások rendszerével kapcsolatosan megfogalmazott követelményeit),
- nyelvi megformálás,
- a kutatás időbeli megvalósíthatósága,
- összegzés, amely egyértelműen megfogalmazza a bírálat kimenetét is: a kutatási terv változtatások nélkül megfelel/ kis változtatásokkal megfelel/ nagyobb átdolgozást igényel/ nem felel meg a Doktori Iskola követelményeinek).

A kutatási terv további részleteit a „Kutatási terv készítése és elfogadásának folyamata” című dokumentum tartalmazza.

A fokozatszerzési eljárásra a kifutó PhD képzésről vagy más doktori iskolából jelentkező doktoranduszokra speciális szabályok vonatkoznak (ld. egyetemi és kari Doktori Szabályzat, valamint a Doktori Iskola Működési Szabályzata vonatkozó rendelkezéseit).

A KOMPLEX VIZSGA RÉSZEI

A komplex vizsga két fő részből áll (elméleti és disszertációs rész) és összesen egy órára. A komplex vizsga előfeltétele a kutatási terv bírálóinak többségi pozitív véleménye a terv védésre bocsáthatóságáról. (Az alábbiakban szereplő időintervallumok csupán ajánlások, ezektől el lehet térni.)

1. Elméleti rész (kb. 30 perc):

Az elméleti rész a vizsgázó elméleti felkészültségét méri fel a tudományterületen. A vizsgázó **két témakörből** tesz **szóbeli vizsgát**. A vizsgarész két konkrét témakörét (1. elméleti és 2. kutatás-módszertani témakör) a DIT határozza meg. E két témakör nem lehet azonos a doktorandusz szűkebb kutatási témájával (utóbbi mélyreható ismeretéről a vizsga 2. részében ad számot) és épülhet tételsorra (utóbbi esetben rövid felkészülési idő ajánlott). A témakörök listáját a DIT adja meg önálló dokumentumban. Az egyes programok az általános követelmények mellett megfogalmazhatnak program-specifikus követelményeket. A program-specifikus követelményekről a programok vezetői fél évvel a vizsgaidőszakot megelőzően tájékoztatják a Doktori Iskola Tanácsát valamint a programok hallgatóit.

2. Disszertációs rész (kb. 30 perc):

A disszertációs részben a vizsgázó a szűkebb kutatási területén ad számot a tudományos előrehaladásáról és készségeiről (pl. tudományos előadás tartásának képessége, megbízható és hiteles kutatás megtervezésének képessége) előzetesen benyújtott (és véleményezett) kutatási terve alapján.

Elsőként előadás formájában (kb. 10 percben, ppt vagy handout használatával) ismerteti a bizottság számára a kutatási tervét (téma, a kutatás relevanciája és újszerűsége a hazai és a nemzetközi tudományos eredmények szempontjából, elméleti/szakirodalmi háttér, kutatási kérdések, hipotézisek, kutatás módszerei, várható eredmények, valamint a disszertáció elkészítésének és az eredmények publikálásának ütemezése), majd tételesen megválaszolja a bírálatokban megfogalmazott kérdéseket, kritikai észrevételeket. A válaszokhoz használhatja a jegyzeteit. A bizottság tagjai és a bírálók – szükség esetén – további kérdéseket tehetnek fel, észrevételeket fogalmazhatnak meg a kutatás tervéhez, illetve a válaszokhoz kapcsolódóan, amelyekre a vizsgázó válaszol. Zárásként a bírálók nyilatkoznak a válaszok elfogadásáról (vagy el nem fogadásáról).

A KOMPLEX VIZSGA ÉRTÉKELÉSE

A vizsgabizottság külön-külön értékeli a vizsga elméleti és disszertációs részét (ötfokozatú minősítéssel). A vizsgázó ezért külön jegyet kap az elméleti rész elméleti témakörére, kutatás-módszertani témakörére, valamint a disszertációs részre, így összesen maximálisan 15 pontot szerezhetsz. Amennyiben bármelyik jegy elégtelen, a teljes vizsga sikertelen. A vizsga összeredményét kétfokozatú (megfelelt vagy nem megfelelt) minősítéssel kell végül átalakítani, oly módon, hogy a vizsgázó teljesítménye a megszerezhető pontok 60%-ától minősíthető megfelelőnek (3-8 között: „nem felelt meg”; 9-15 között „megfelelt”). A komplex vizsgáról szöveges értékelést is tartalmazó jegyzőkönyv készül. A jegyzőkönyvnek mellékletét képezik a doktorandusz kutatási tervéről készült írásbeli bírálatok.

A vizsga eredményét a szóbeli vizsga napján ki kell hirdetni. A komplex vizsga sikeres, amennyiben a bizottság tagjainak többsége mindkét vizsgarészt sikeresnek ítéli meg. Sikertelen elméleti vizsgarész esetén a vizsgázó az adott vizsgaidőszakban további egy alkalommal megismételheti a vizsgát a nem teljesített témakör(ök)ből. A vizsga disszertációs része sikertelenség esetén az adott vizsgaidőszakban nem ismételtető. A komplex vizsga sikertelen volta esetén egynél több alkalommal semmilyen körülmények között nem ismételtető.

Bár a bizottságnak nem tagja a témavezető, lehetőséget kell biztosítani számára, hogy előzetesen írásban és/vagy a vizsgán értékelje a vizsgázót.

MELLÉKLETEK

1. melléklet: az Nftv. 72. § (5) bekezdése (5) pontja

(5)¹ Az Országos Doktori Tanács a felsőoktatási intézmények doktori tanácsai elnökeiből álló testület, amely állást foglal a doktori képzéssel, fokozatadással kapcsolatos kérdésekben, valamint – a Doktoranduszok Országos Szövetségével egyeztetve – meghatározza a komplex vizsga szervezésének elveit. Az Országos Doktori Tanács határozza meg a doktori képzésre biztosított magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott hallgatói létszám felsőoktatási intézmények közötti minőség- és teljesítményalapú elosztásának elveit.

2. melléklet: 387/2012. (XII. 19.) Korm. rendelet a doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról

12/A. §15 (1) A komplex vizsgát – az Nftv. 72. § (5) bekezdésének megfelelően – az Országos Doktori Tanács által meghatározott elvek mentén szükséges megszervezni. A komplex vizsga követelményeit – a doktori iskola működési szabályzatában meghatározott módon – a doktori program meghirdetésekor közzé kell tenni.

(2) A komplex vizsgát nyilvánosan, bizottság előtt kell letenni. A bizottság legalább három tagból áll. A kizárólag hitéleti képzést folytató doktori iskola kivételével a bizottsági tagok legalább egyharmada nem áll foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban a doktori iskolát működtető intézménnyel. A bizottság elnöke egyetemi tanár, habilitált egyetemi docens, habilitált főiskolai tanár, Professor Emeritus vagy a Magyar Tudományos Akadémia doktora címmel rendelkező oktató, kutató lehet. A bizottság valamennyi tagjának tudományos fokozattal kell rendelkeznie. A bizottságnak nem lehet tagja a vizsgázó doktorandusz témavezetője.

(3) A komplex vizsga két részből áll: a) az elméleti részből, amely során a doktorandusz a vonatkozó tudományág, művészeti ág szakirodalmában való tájékozottságáról, aktuális elméleti és módszertani ismereteiről ad számot és b) a tudományos vagy művészeti előrehaladásról való beszámolásból.

(4) A doktorandusz a sikertelen komplex vizsgát egy alkalommal, ugyanazon vizsgaidőszakban ismételheti meg.

(5) A komplex vizsgáról jegyzőkönyvet kell felvenni. A vizsga eredményét az utolsó vizsgarész napján kell kihirdetni. A komplex vizsga értékelése kétfokozatú, megfelelt vagy nem megfelelt minősítés lehet.

3. melléklet: Az Országos Doktori Tanács 2016. február 12-i ülésén elfogadott, a 2016. április 15-i ülésen módosított dokumentuma

A komplex vizsga általános elvei és szabályai

A komplex vizsgára történő bocsátás feltétele a doktori képzés „képzési és kutatási szakaszában” (első négy félév) legalább 90 kredit ÉS valamennyi, a doktori iskola képzési tervében előírt „képzési kredit” megszerzése (kivéve a doktori fokozatszerzésre egyénileg felkészülő, akinek hallgatói jogviszonya a komplex vizsgára történő jelentkezéssel és annak elfogadásával jön létre).

---

¹ Megállapította: 2015. évi CCVI. törvény 29. §. Hatályos: 2016. IX. 1-től.

A komplex vizsgát nyilvánosan, bizottság előtt kell letenni. A vizsgabizottság legalább három tagból áll, a tagok legalább egyharmada nem áll foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban a doktori iskolát működtető intézménnyel. A vizsgabizottság elnöke egyetemi tanár vagy Professor Emeritus vagy MTA Doktora címmel rendelkező oktató, kutató. A vizsgabizottság valamennyi tagja tudományos fokozattal rendelkezik. A vizsgabizottságnak nem lehet tagja a vizsgázó doktorandusz témavezetője.

A komplex vizsga két fő részből áll: az egyik részben a vizsgázó elméleti felkészültségét mérik fel („elméleti rész”), a másik részben a vizsgázó tudományos/művészeti előrehaladásáról ad számot („disszertációs rész”).

A komplex vizsga elméleti részében a vizsgázó legalább két tárgyból/témakörből tesz vizsgát, a tárgyak/témakörök listáját a doktori iskola képzési terve tartalmazza. Az elméleti vizsgának lehet írásbeli része is.

A komplex vizsga második részében a vizsgázó előadás formájában ad számot szakirodalmi ismereteiről, beszámol kutatási eredményeiről, ismerteti a doktori képzés második szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a disszertáció elkészítésének és az eredmények publikálásának ütemezését. A témavezetőnek lehetőséget kell biztosítani, hogy előzetesen írásban és/vagy a vizsgán értékelje a vizsgázót.

A vizsgabizottság külön-külön értékeli a vizsga elméleti és disszertációs részét. A komplex vizsgáról szöveges értékelést is tartalmazó jegyzőkönyv készül. A vizsga eredményét a szóbeli vizsga napján ki kell hirdetni. A komplex vizsga sikeres, amennyiben a bizottság tagjainak többsége mindkét vizsgarészt sikeresnek ítéli meg. Sikertelen elméleti vizsgarész esetén a vizsgázó az adott vizsgaidőszakban további egy alkalommal megismételheti a vizsgát a nem teljesített tárgy(ak)ból. A vizsga disszertációs része sikertelenség esetén az adott vizsgaidőszakban nem ismételtető.

Az intézmény doktori szabályzata rendelkezhet a komplex vizsga vagy annak részei számszerű (ötfokozatú) vagy szöveges (summa cum laude, cum laude, rite, nem megfelelt) értékeléséről. A komplex vizsga vagy annak részeinek értékelése része lehet a doktori fokozat minősítése kialakításának.

A DLA képzésben részt vevők komplex vizsgájának speciális szabályait az adott képzést folytató intézmények doktori szabályzatában kell meghatározni.